

ФРАНСИСКО КОЛОАНЕ КУЧЕТА, КОНЕ, ХОРА

Превод от испански: Цветан Георгиев, 1970

chitanka.info

I

— Такъв е животът, приятели. За всички еднакъв. Като помислиш, ще видиш, че нашият не се различава от този на овцете, които караме от стопанството за кланицата. Разликата е само тази, че овцете ги угояват, после подреждат месото им в разноцветни консервени кутии и го изпращат за Европа, докато ние опъваме цял живот като говеда, спъваме се ежедневно в букаите, които ни слагат, и накрая месата ни изгниват в земята. Ех, понякога за разнообразие загиваме и в онези касапници за хора, които богатшите устройват, като хвърлят народите едни срещу други, но затова пък не си дават дори труда да ни угоят, така както го правят скотовъдците със своите овце. А към такава касапница май че отново отиваме, защото чух да се говори, че тези скопени овни, дето ги караме, са предназначени за военни запаси.

— Е, дон Педро, много черни ги рисувате нещата. Аз например бих предпочел да бъда каквото и да е, само да не ме докарат на този хал, на който са ги докарали тези скопени овни. Човек сигурно няма да има желание дори и да живее...

Другите двама овчари прихнаха да се смеят на думите, с които Онофре, весел и приятен младеж, приключи мислите и сравненията на стария овчар. Дон Педро бе седнал на едно седло пред палатката. Широките му гърди, по които пробягваха проблясъците от пламъците на огъня и сенките на нощния мрак, едните и другите разлюлени и гонени от вятъра на степта, се очертаваха на тъмния фон на триъгълника, който образуваше входа на палатката.

Поради необичайно високото търсене на месо кланиците не бяха приключили работата си както други години през март и ето защо сега посред зима, по покритите със сняг и лед пътища на Огнена земя се нижеха огромни стада овце.

Хората не спираха да говорят, че предстои нова световна война, и не беше чудно, че дори и овчарите знаеха какво добитъкът, който карат сега в месокомбинатите, е предназначен да храни по-късно хората,

които щяха да бъдат закарани в човешките кланици от водачи, побезотговорни дори и от тези скромни овчари. Нямахме нищо чудно в това, че този изпечен от живота старец бе се впуснал в размишления и виждаше нещата така, както ни учат да ги виждаме просторните южни равнини, където човек понякога се чувства силен и велик и сред смайващата мощ на суровата природа се издига над своята дребнавост.

Групата кучета, коне и хора заедно с петте хиляди овце, които те караха, се беше разположила в огромен дол, със стръмни склонове, от който започваше една долина. Тук се намираха временните кошари за престой, които приютяваха стадото от снега, който вятърът носеше по голия скат. Нощта беше студена. Овчарите бяха построили палатката си в един закътан ъгъл. Навън господстваха вятърът, снегът и безутешността.

От време на време някое от по-младите и по-неспокойни кучета обикаляше кошарите, докато старите кучета почиваха уморени от работата по вкарването на добитъка. Конете, по-малко щастливи от другарите си по работа, търсеха да открият туфите сух койрон, полупокрит от снега, тъй като поради присъщата си нехайност не се стараеха да намерят по-добра трева, която овцете упорито търсеха, като разравяха снега. В кошарата, където бяха пренощували миналата нощ, имаше пълни ясли, но след като бяха наситили глада си, те не продължиха да се хранят. Вкусът и миризмата, които придобива фуражът, заровен в големите и черни силажни ями през зимата, бе ги отвратил. Хора и животни се бяха закътали от снега и вятъра и си почиваха. Не може да се каже, че бяха физически уморени от работата, извършена през късия зимен ден. Но макар и да бяха свикнали на унищожителната монотонност, присъща на Огнена земя, те се чувстваха сега по-скоро вътрешно уморени. Гледаха претъпканите с овце кошари и нищо не спираше погледа им в тази белезникава, спокойна и тъжна маса, подобна на купчина мръсен сняг, безразлична към вятъра и снега, които безжалостно я шибаха.

Да, овцете са като малки хълмове, по които вълната си расте сама, като тревата. Те дори нямат душата на посевите, които стенат и се огъват в бурни нощи като тази, пазени пак от хората, но не тук, а в по-щастливи земи, където слънцето се усмихва, а не рони сълзи от скреж.

Дълго изсвирване, завършило с две монотонни каденци, прониза вилицата. От мрака изникна едно младо куче.

— Ех, Енвидо, какво желание за работа изпитваш сега, когато усети миризмата на печено месо! Винаги съм казвал, че тези кучета са също като хората. Има ги всякакви: ленивци, кавгаджии, лъжци и майстори в работата. Но без да се обиждаме, май че между кучетата има повече свестни, отколкото между хората.

— Продължавайте, дон Педро, продължавайте. Не се засягайте, но навярно поради това, че сте израснали между животните, гледате с много лошо око на хората — каза Онофре.

— Говоря така, защото ние, сиромасите, сме техни братя, Онофре — отговори старият овчар. — Като дете ядох страшен бой, загдето се опитах да защита една котка.

— Но вие сигурно сте забелязали, че котките са неблагодарни, дон Педро — възрази му отново Онофре.

— Да, те са неблагодарни. Веднъж ни изгониха от къщата, в която живеехме. Котките останаха в нея. Какво да ги прави човек. Те не се привързват към господаря си, а към къщата, към огнището, на което се греят. Така, както кучето се привързва към човека и ближе ботуша, който го ритат. Такива се раждат и не трябва да се опитваме да ги променим. Но ние, които макар и да притежаваме разум, сме понеблагодарни и лижем по-усърдно ботушите, които жестоко ни ритат, ние не бива да бъдем такива.

Един от овчарите вдигна глава и се усмихна, без да иска с тази усмивка да покаже одобрение или несъгласие с казаното от стария. С тази усмивка той по-скоро си отдъхваше от труда, вложен в оплитането на дръжката на камшика, който държеше в ръце. Винаги, когато седеше край огъня, Рейес сплиташе някакво съоръжение и това му служеше за забавление в дългите зимни нощи. Той беше гаучо, който го биваше за всичко — свиреше на китара и пееше, боравеше безгрешно с ножа и му правеше удоволствие да язди полудивите коне, които не търпяха на гърба си и косъм дори.

Рейес се чувстваше зле, когато караше овце. Той беше показвал своето майсторство в хвърлянето на ласо и обзядването на буйни коне в стопанствата за едър добитък. Там той се беше борил като същинска мечка с телетата. Бе ги събарял на земята, а и той бе падал с тях и бе се въргал в праха на оборите, които в дните на маркирането миришеха

на топли животински тела, на кръв и на изгорена кожа. Смелата му намеса бе отървавала не един несръчен новак от рогата на някоя ревнива крава при отделянето на телетата. Ето, това беше истински живот. А сега свири, викай, дигай шум и гледай всеки ден жълтеникавите задници на страхливите и глупави овце, които приличаха на спокойно, сиво и монотонно море.

За щастие понякога надзирателят го пращаше да ръководи събирането на дивите кобили, където ездачите сменяха на ден по три коня, изтощени от препускането по долините и планините. Това бяха сериозни изпитания, в които трябваше да се вложи много енергия. Не беше лесно да се уловят дивите коне, които кръстосваха равнините и планините като привидения. Не, това не бяха телетата. И най-бързото от тях не можеше да убегне на кой и да е кон. Това бяха животни, чиито бърни не бяха докосвани от ласо. Ездачите се чувстваха подиграни и смешни пред силата на тези свободни жребци, изтъкани от нерви и инстинкт, които умно подушваха поставените от човека и от опитомените техни братя клопки.

Колко пъти се бе случвало на свечеряване двадесетина напрегнати и неспокойни като пред битка конници да обградят някой чистокръвен жребец. И тогава, видял опасността, гневен и красив, с ноздри, туптящи като две могъщи сърца, той се хвърляше да разкъса обръча и падаше геройски под дъжд от ласа и болеадори.

Горкото животно! Три топки, навързани с въже една за друга от някой първобитен индианец, са достатъчни, за да го свалят на земята. На човек му става жалко да види едно толкова мощно живо същество, оплетено и победено от такова нищожество, каквото е болеадората.

Смелото животно пада, но спасява хергелето от освирепели коне, които се хвърлят в десет различни посоки, за да стигнат откритото поле, свободната земя. И ето че победени са отново хората. Работата им е отишла напразно. Те мърморят, бълват проклетия, чувстват се виновни, надсмиват се с презрение над самите себе си и над няколкото глупави кобили, неуспели да избягат с жребците, които са се пръснали и изчезват вече в планините заедно със залязващото слънце, което там в далечината, зад синия връх, изглежда да намига подигравателно, зарадвано от щастливото бягство на тези, които са отраснали под горещите му ласки.

Рейес не беше човек, който се разнежваше от „глупости, които карат жените да плачат“, нито пък виждаше нещата така, както дон Педро. Според него, всеки човек и всяко животно се раждат за това, за което са предназначени. Едни да господаруват, а други, за да теглят. Конете са създадени, за да ги яздят, овцете — да ги стрижат и колят, и така е с всички останали неща. Напразно се дърпаме да не нагазим в блатото на живота, след като той ни дъни здраво ребрата с шпорите си. Какво друго ни остава, освен да нагазим.

Рейес беше суров човек, но събирането на диви коне не му допаднаше много. Избиването на жребчетата и кобилите с цел да остане повече трева само за избраните го отвращаваше. Караше го да преглъща слюнка, тази слюнка, която се преглъща с горчиво свиване на гърлото и която замества сълзите у хората, чиито пресъхнали очи не умеят да плачат. Той отместваше погледа си, когато видеше грингото Джеки, укротителя на диви коне, да се приближава с нож в ръка и със странна усмивка на лицето, за да нанесе удар отдолу нагоре в крехките гърди на животното, което падаше сгърчено в краката му. Бърз беше Джеки. С голямата си бяла ръка, опръскана в кръв, той вкарваше и изкарваше острието на ножа от шведска стомана, който със своя блясък всяваше смърт в изпълнения с живот обор. Убиецът си правеше шеги, които някои посрещаха с пресилен смях. След него оставаха нахвърляни в обора като в някаква вълча бърлога неподвижните тела, покрити с нежна козина. Оборският прах, смесен с кръв, образуваше кал и тя излъчваше злокобна миризма, която слънцето издигаше, за да я напъха в ноздрите на хората. Само в ноздрите, защото жестокостта на това зрелище не стигаше до сърцата им.

II

Година след година Рейес си повтаряше свойствената на ратаите утеха: „Нека mine зимата и ще си потърся друга работа“. Но зимите си минаваха една след друга и човекът, усмирил поривите си, свикна да се влачи без всякаква надежда зад бездушните стада овце.

От време на време, и то колкото „за да не забрави да говори“, както сам казваше, Рейес подръпваше струните на китарата и запяваше някаква тъжна песен, която се носеше във вечерния покой.

Тази нощ под палатката, подобен на някоя стара градска мома, застанала край овехтелите и пожълтели драпирани завеси на прозореца, той грижливо вплиташе своите илюзии в камшика.

Старият дон Педро и бърбият Онофре продължаваха: единият да отговаря, а другият безкрайно да запитва.

Чипоносият, овчар по призвание и глупавичък по природа, вперил очи в огъня, си играеше с пепелта. Правеше купчинки и след това ги изравняваше. Понякога той заприличваше поразително на огромно овчарско куче. Та нали той лаеше, за да накара овците да тичат. Нямахше добри овчарски кучета, защото вършеше сам почти цялата работа на тези умни животни.

Вятърът се носеше над клисурата, подкарал нощния мрак.

Дон Педро почна отново:

— Приятелю, човек трябва да наблюдава известно време света, за да научи много неща. Или поне това, колко малко струва понякога човекът, колко голяма е ползата от коня и колко ценно е кучето. Вгледай се внимателно и ще видиш, че животните вършат същото, което и ние, хората. Те се обичат, мразят, прощават си и си отмъщават. Колко странни са всички тези твари. Не сте ли забелязали как понякога ни гледат кучетата? Като че ли проникват у нас до дъно, и после ни се присмиват, дяволите, на глупостта. Аз съм го доловил. А в тези равнини кой би свършил някаква работа без тях? Не им ли пречим дори понякога? А когато ни приемат на работа в някое стопанство, не е

ли заради славата на кучетата ни? Но всичко това не искаме да си го признаем, приятели!

Старият овчар извади кожената си табакера и си сви дебела цигара от един много остър, но благоухаещ тютюн. Взе въглен от огъня, запали цигарата и като завършек на тази вечер разправи една тъжна история.

Един овчар имал двама другари в живота си — Чико и Пиал. Чико бил златисточервен кон, с големи очи, с детски поглед, с огромни мигли, разположени всред огромни черни петна. Да, главата му приличала на онези руси жени, гдето ги рисуват по кориците на списанията. Пиал се казвало пък любимото му куче. То било весело, умно и с представителна овчарска външност.

Когато в неделя вечер овчарят пиел ракията си в кръчмата край пътя, Чико, празнично оседлан, а Пиал, сложил лапи върху юздите, чакали господаря си. Понякога конят се отегчавал и започвал да се разхожда между храстите. Тогава кучето захапвало юздите и с леко подръпване напомняло на коня, че господарят е вътре и че може би ще му потрябва всеки миг.

Пиал никога не поискал да влезе в кучешка колиба. Предпочитал да спи върху конските амуниции, попили потта и на тримата: кучето, коня и човека.

В стопанството се носела славата на Пиал, че е отлично куче. „Остава и да проговори“ — казвали ратаите.

Когато овчарят, застанал на другия край на стадото, му свирнел по особен начин, Пиал поглеждал дали надзирателят не гледа към него и след това скритичко ухапвал вироглавата овца, която не искала да върви. В замяна на това бил много нежен с новородените агънца. Ближел ги, вдигал ги с муцуната си, целувал ги като същинска майка, за да раздвижи вдървените им крачка в студените утрини. С каква ярост преследвал лешоядите и гларусите, които се спускали върху нежните създания, за да им изкълват очите. Пиал бил ужасът на малките патици и на птиците кайкенес. Обичал да ги гони с големи скокове, да ги разиграва насам-натам, но без да им нанася вреда. Патенцата, подобно на жълти пухчета, се търкаляли по зелената ливада, докато скриели главичка под някоя цъфнала маргаритка. Тогава Пиал леко навеждал муцуната си над тях, обгръщал ги и ги галел с

топлия си дъх и едва тогава доволен, оставял на мира кадифената топчица, която с ужас се втурвала към някое благо.

След обед куче и кон обикаляли обляната в слънце долина, където пасяло собственото хергеле на овчаря. Ликуващо цвилене и лай ознаменували срещата, когато раздялата била дълга.

Действително това било една голяма дружба, която животът със своите превратности сплитал все по-яко. Човекът, конят и кучето споделяли както радостта и скръбта, така и глада, който ги дебнел по безкрайните пътеки.

Когато овчарят си стягал торбата, тъй като преди това бил изпратил по дяволите управителя и надзирателя, тримата се отправяли на път, за да търсят работа. Обикаляли стопанствата и облизвали яслите, в които се поставя храна за конете на ратаите, които наглеждат стадата. Тогава човекът обиквал още по-силно двамата си другари.

Или пък привечер, когато снежната буря отклонявала и отдалечавала тримата от приветливата колиба на някой полски пазач — един изгубен за тях рай — и когато нощта, натежала от мраз и тъга, се стоварвала над главите им, те се сгушвали и притискали към безмилостната земя, потискайки в мощните си гърди цялата горчивина на безпомощността. Тогава човекът обичал силно своите братя. Отминало ли общото нещастие, никой не се проявявал като неблагодарник.

Един мъглив ден в края на зимата, от онези дни, в които западният вятър заспива зад далечните предпланини, Пиал пазел малкото стадо близо до долината, в която пасяло личното хергеле на овчаря. В далечината, потънали в лепкавата и студена мъгла, конете се виждали само като неясни сенки. Изведнъж бдителното куче наострило уши. То чуло някакъв глух шум и цвилене. Пиал събрал безформената маса овце в единия край на ограденото пасбище и воден от някакъв странен подтик, сякаш го били извикали, втурнал се към долината, прескачайки оградите.

Едно огромно тресавище поглъщало Чико. Задницата му била изцяло потънала в тинята. Полулегнал и изгубил всякаква опора, конят отчаяно размахвал предните си крака и удрял по лепкавата кал, която все повече го поглъщала.

Кучето се спряло край тресавището, надало жален вой и след това се втурнало да търси човека.

Когато двамата пристигнали, настъпвал епилогът на трагедията. Кучето лаело яростно, а човекът, смръщил вежди, гледал безпомощен. Някакъв вътрешен подтик накарал ръката му да се спусне към ласото, което висяло на седлото.

Пляс, плеснала примката върху блатото около шията на коня. Човекът дръпнал примката, като отместил леко коня, на който яздел. Примката се плъзнала и стегнала шията на Чико. Това било още по-лошо. Чико правел отчаяни усилия и с предсмъртни хъркания потъвал все повече в раздвижената кал.

— По дяволите! — извикал човекът. — Сега аз сам го убивам — и с един замах отрязал ласото.

Но въпреки това главата на Чико потънала в черната яма, която след това се затворила. Тресавището отново възвърнало коварната си неподвижност.

Човекът бавно се отдалечил от тресавището, навел глава дълбоко натъжен от загубата на един толкова добър кон. Мислел си и за пропадналото ласо, но после се стреснал и засрашил, че в този миг му дожаляло за един предмет, и се почувствал неудобно, сякаш в него не всичко било в ред.

Кучето стояло мълчаливо край тресавището. Но внезапно жаловит и пронизващ вой раздрал мъглата. Човекът отново се стреснал, този път без сам да знае защо. Той се спрял и с няколко продължителни изсвирвания повикал кучето. То обаче продължило да вие край тресавището, където току-що бил изчезнал другарят му по работа.

Една вихрушка вкара сняг в палатката и между една и друга глътка мате тази трогателна история започна бавно да пробива твърдата кора на тримата овчари, които трудно се трогваха.

Минало време, продължи дон Педро, а времето не прощава на никого. Кучето остаряло. То вече не успявало да догони овцете и да ги спира, когато хуквали да бягат. Не му оставало нищо друго, освен да подкарва бавно стадата отзад, така както го правят хората, в сред невъобразимия шум на тенекиите, по които ратаите удрят с камъни, и дрезгавия лай на престарелите кучета.

И човека го сполетяла лошата съдба. Огнена земя изхвърля всеки, който не се приобщи към суровата ѝ природа. Човекът знаел това. Патагония е по-друга — мислел си той. Тя приема всички. Но

този дяволски остров изгонва тези, които му са чужди, а привлича синовете си и ги пази. Нещо повече, там горе, във вътрешността на острова, край река Маклийн има един край, в който Огнена земя приютява най-суровите си синове, тези, които са се отдали на разбойничество. Там всред девствената гора и всред дивите зверове се скитат свободни същества, разбойници и хора без родина и без закони. Там, горе, минава границата. Прекосяването ѝ означава спасение за когото и да било от тези хора. А те се подиграват на тази глупост, че от стълбовете, които очертаваха граничната линия, зависи животът им, тъй като там, където свършва законът на една страна, започва този на друга.

Но нямало какво да се прави. Овчарят останал още няколко зими на острова, като се занимавал с лов на лисици. Накрая дори и в това не успял. Отворените челюсти на капаните сякаш му се присмивали, когато се отправял с галоп по заснежената степ към червения парцал, който маркирал примамката и който хитрите лисици избягвали. Тогава овчарят натоварил торбите си на мършавия товарен кон, събрал верните си кучета и напуснал тези земи.

Пиал, полусляп и треперещ, останал храненик на стопанството. Той облизвал кокалите, които му подхвърляли без любов, а понякога придружени и с ритник, за да не пречи, докато един ден легнал завинаги край тресавището, където една нощ бе оплаквал смъртта на Чико.

— Е, какво да се прави! Животът е суров и през главата на човек минават толкова изпитания, че накрая той се калява и му е все едно дали крачи изправен, или приведен по този свят — завърши дон Педро и изплю последната угарка.

Остро подухване на вятъра раздвижи отново пламъка. Платнището на палатката се изду и заудря като разнебитен тъпан. Нощта натежа още повече върху четиримата мъже, които караха добитък по бялата и печална равнина.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.